תורה אור

נהרג עליו. אשכח ר' יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר אגדתא דבי רב בן נח נהרג בדיין א', ובעד אחד, שלא בהתראה, מפי איש ולא מפי אשה, ואפילו קרוב, משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין. מנהני מילי? אמר רב יהודה דאמר קרא אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש אפילו בדיין אחד מיד כל חיה אפילו שלא בהתראה ואדרשנו ומיד האדם אפילו בעד אחד מיד איש ולא מיד אשה, אחיו אפילו קרוב. משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין. מאי טעמיה דרבי ישמעאל? דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך איזהו אדם שהוא באדם הוי אומר זה עובר שבמעי אמו. ותנא קמא תנא דבי מנשה הוא דאמר כל מיתה האמורה לבני נח אינו אלא חנק ושדי ליה האי באדם אסיפיה דקרא ודרוש ביה הכי באדם דמו ישפך איזהו שפיכות דמים של אדם שהוא בגופו של אדם הוי אומר זה חנק; מתיב רב המנונא ואשה לא מפקדה והכתיב כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'? הוא מותיב לה והוא מפרק לה בניו לדין, ביתו לצדקה, אמר ליה רב אויא סבא לרב פפא אימא בת נח שהרגה לא תיהרג מיד איש ולא מיד אשה כתיב? אמר ליה הכי אמר רב יהודה שופך דם האדם מכל מקום, אימא בת נח שזינתה לא תיהרג דכתיב על כן יעזוב איש ולא אשה? א"ל הכי אמר רב יהודה והיו לבשר אחד הדר ערבינהו קרא. ת"ר איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות את הכותים שמוזהרין על העריות כישראל והא מהכא נפקא, מהתם נפקא לאמר זה גילוי עריות? התם בעריות דידהו והכא בעריות דידן דקתני סיפא בא על עריות ישראל נידון בדיני ישראל למאי הלכתא? אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא נצרכה אלא לעדה ועדים והתראה, מגרע גרע? אלא א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לנערה המאורסה דלדידהו לית להו, דיינינן להו בדינא דידן, אבל אשת איש בדינא דידהו דיינינן להו והתניא בא על נערה המאורסה נידון בסקילה, על אשת איש נידון בחנק ואי בדינא דידהו סייף הוא? אמר רב נחמן בר יצחק מאי אשת איש דקתני כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה דלדידהו לית להו דיינינן להו בדינא דידן, דתני ר' חנינא בעולת בעל יש להן נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להן תניא כוותיה דר' יוחנן כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עליה בן נח מוזהר עליה, אין ב"ד של ישראל ממיתין עליה אין בן נח מוזהר עליה דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים [א] הרבה עריות יש שאין בית דין של ישראל ממיתין עליהן ובן נח מוזהר עליהן, בא על עריות ישראל נידון בדיני ישראל, בא על עריות בן נח נידון בדיני בן נח ואנו אין לנו אלא נערה המאורסה בלבד ונחשוב נמי נכנסה לחופה ולא נבעלה? האי תנא תנא דבי מנשה הוא דאמר כל מיתה האמורה לבני נח אינו אלא חנק אידי ואידי חנק הוא; וסבר רבי מאיר כל ערוה שבית דין של ישראל ממיתין עליה בן נח מוזהר עליה והא תניא גר שהיתה

נהרג עליו. הייט כיולא בו דשפיכות דמים דהוי קרוב להתיר ואיט מותר: כותי בכותי, וכותי בישראל חייב, וכן ישראל בישראל, אבל ישראל בכותי פטור ואליבא דרבי יוחנן אבל רבנן פליגי עליה ואמרי היתר גמור הוא וליכא כיולא בו: **מפי איש.** על ידי דיין איש או עד איש: **אף על העוברין.** הכה את האשה ויצאו ילדיה נהרג עליהן, ובישראל עד שיצא לאויר העולם כדתנן במס' [נדה] (דף מד.) תינוק בן יום אחד ההורגו חייב, היכא דקים ליה בגוויה שכלו לו חדשיו ואיט נפל: **מיד כל חיה.** מיד כל דבר חי: **שופך דם האדם באדם.** שבתוך האדם, דמו ישפך: **זה חנק.** דאין דמו יוצא לחוץ: **ואשה.** בת נח לא מפקדה על הדין: **ביתו.** הייט נשים: **מה תלמוד לומר איש איש.** אלא כל שאר בשרו וגו': **בעריות דידן.** באשת איש ישראל: **למאי הלכתא.** נדון בדיני ישראל: **שצריך עדה ועדים והתראה.** כישראל: **מגרע גרע.** זה הבא על אשת ישראל מהבא על אשת כותי שנהרג בעד אחד ובדיין אחד ושלא בהתראה. מגרע גרע לשון קולא, ובתמיהה: **לא נצרכה.** האי דקתני נידון בדיני ישראל: **אלא.** שבא על נערה המאורסה ישראלית: **דלדידהו לית להו.** מיתה בנערה המאורסה אלא בבעולת בעל וגבי ישראל נהרג מריבויא דאיש איש על כרחך (א) (האי) דקטלוה משום דאתרביה באיש איש כישראל וגבייהו לאו אשת איש דנחייב קטלא דידהו אלא נידון בסקילה אבל אין צריך עדה ועדים והתראה דלא גרע מעריות דידהו: **אבל.** בא על אשת איש ישראל בדינא דידהו דיינינן ליה בתמיה: **בא על נערה המאורסה נידון בסקילה.** כישראל [א] דהא בדינא דידהו סייף הוא דכל מיתת בן נח איט אלא סייף לרבנן דפליגי אתנא דבי מנשה: **נכנסה לחופה ולא נבעלה.** בדיני ישראל חנק הוא כשאר אשת איש, דגבי סקילה כתיב נערה בתולה מאורסה וגו' ודרשינן (כתובות דף מח.) בתולה ולא בעולה, מאורסה ולא נשואה, ומאי נשואה? אילימא נשואה ונבעלה, מבתולה ולא בעולה נפקא אלא שנכנסה לחופה ולא נבעלה ומעטה קרא מסקילה ושנה בחנק דהכל היו בכלל טוקף ונואפת ויצאה ארוסה לידון בעצמה, וזו שלא יצאה עמדה בכללה: **בעולת בעל יש להם.** דכתיב (בראשית כ) והיא בעולת בעל ולא כתיב והיא אשת איש אלמא הנך מת משום בעילתו של בעל ולא מפני קדושין וחופתו: **תניא כוותיה דרבי יוחנן.** דאמר בא על עריות ישראל דקתני נידון בדיני ישראל לא מתוקמא אלא בנכנסה לחופה או בנערה המאורסה וכו' דלדידהו לית להו: **אין ב"ד של ישראל ממיתין עליה.** כגון חייבי כריתות: אחותו, ואחות אביו, ואחות אמו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו, ואחות אשתו: **אין בן נח מוזהר עליה.** כדמפרש לקמן דר' מאיר אליבא דר"ע אמרה דנפקי ליה עריות בבני נח מעל כן יעזוב איש וגו' והתם חייבי מיתות הוא דכתיבי: **הרבה עריות יש.** כגון כל חייבי כריתות בן נח מוזהר עליהם לרבנן דאתרבו בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה, ור"מ לא דריש איש איש לרבויי: **בא על עריות ישראל.** עבריות: **עריות בני נח.** כותיות: **ואנו אין לנו.** שיהא בן נח חלוק בין ישראלית לכותית אלא נערה המאורסה משום דלדידהו לית להו קטלינן ליה בקטלא דידן: **אידי ואידי חנק הוא.** דינו ודיניהן שוין בה:

שהורתו

לנערה המאורסה דלדידהו לית להו. והא דאמר בסוף פ"ק דב"ב (דף טז: וכס) אותו היום עבר אותו הרשע חמש עבירות בא על נערה המאורסה אע"ג דלא נצטוו דבר מכוער הוא דקחשיב כמו ושט את הבכורה אע"פ שלא הוזהרו על כך ואשכחן נמי שסיפר הכתוב בגנותו בדבר שעתידה תורה לאסור דאמרי' לקמן (נח:) כותי מותר בבתו ובפ' כהן משוח (הוריות י:) אמרי' לוט ושתי בנותיו הם נתכוונו לדבר מצוה לדיקים ילכו בם הוא שנתכוון לדבר עבירה ופושעים יכשלו בם: **ואי** בדינא דידהו סייף הוא. המ"ל דתנא דבי מנשה הוא דאמר כל מיתה האמורה לבני נח חנק: **וחכמים** אומרים הרבה עריות. פ"ה כגון כל חייבי כריתות דלרבנן איתרבו להו בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה ור"מ לא דריש איש איש לרבויא אע"ג דלעיל (דף נו:) גבי ברכת השם דריש ר"מ איש איש ומשמע דמאן דדריש חדא דריש כולהו דמתוך כך מסיק לעיל על *שבע מצות בני נח נהרג התם משמיה דנפשיה והכא ר"מ אליבא דר' עקיבא כדמוקי לה בסמוך מיהו הא דמרבינן לעיל נכרי מאיש איש הייט בעריות דידן אבל דידהו כ"ע מדכתיב לאמר א"כ בין לר' מאיר בין לרבנן הא דדריש איש איש הייט בעריות דידן אבל דידהו מדכתיב לאמר ודרשי להו רבנן לכל עריות דידהו אבל לר"מ ס"ל כיון שפירש בבני נח על כן יעזוב איש דהייט חייבי מיתות הן הן העריות שמוזהרין עליהן ואין להרבות יותר: **הורתו** שלא בקדושה ולידתו בקדושה. פ"ה דנקט הכי משום למעוטי הורתו ולידתו בקדושה כיון דדמי לישראל גזר בו ר"מ אפי' בשאר האב ואפי' שנולדו אותן הקרובים בהיותו נכרי וי"ל איפכא דאדרב' כיון דהורתו ולידתו בקדושה הרי הוא כישראל ומותר אפי' באחותו מן האם שנולדו מקודם דליכא למיגזר שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה כיון דלית בהו לד פסלות דהנהו ואי כשתי אמהות דמו ועי"ל דהורתו ולידתו בקדושה נמי כך דינו והא דלא נקטי לרבותא משום דלא פסיקא ליה למתני שאין לו שאר האב דמה שנולד לאביו בקדושה אסור מדאורייתא:

נשא

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פ"ט מהלכות מלכים הלכה יד:

צז ב מיי' שם הלכה ד:

צח ג מיי' שם הלכה א והלכה ה:

צט ד ה ו מיי' שם הל"ז:

מסורת הש"ס

[נדה]

[לקמן נח:]

[לעיל נו:]

[תוספ' דע"ז פ"ט ע"ש]

יבמות נח. ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלדידהו וכו' על כרחך כיון דקטלוה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הרבה עריות. נרשם קו על תיבות הרבה עריות וכ"כ הרמב"ם לא גרס לה ומפרש דגם חכמים ס"ל כר"מ ואין מוסיפין רק אחותו מאמו כפשטא דקרא וגם אמנה וגו' ולא כדאית' דלקמן וכתב גם עריות לב"נ וכר"ע וחכמים (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' רסט ס"ק ג'):

◆

הגהות מהר"ב רנשבירג

א] רש"י ד"ה בא על נערה המאורסה נידון בסקילה כישראל. כאן הס"ד ואח"ד מה"ד ואי בדינא דידהו וכו'. כצ"ל:

נושא

מקורות לסדרי משפט המיוחדים לבן נח

כגון: שנידון בדין א' ובעד א' וכו'

נושא (בסוגריים)

מח' תנאים מה דורשים מהפסוק: שופך דם האדם וכו'

ו) מיתת חנק

ב) חיוב על רצח עובר

שופך דם האדם, באדם דמו ישפך

נושא/מבנה

◇ 2 קושיות לאור דרשת הגמ' "איש" ולא מיד אשה

"הכי אמר רב יהודה" תשובות לשאלות הנ"ל

נושא כללי (דף נח:)

דיני עריות לבני נח

נושא

מהן עריות ישראל שאין לבני נח דין נידון כמו בדיני ישראל

מבנה

△ תשובות להנ"ל

* נהרג כותי שהרג רודף ישראל בזמן שהכותי היה יכול להציל הישראל בא' מאבריו

** נהרג ישראל שהרג כותי רודף בזמן שהישראל היה יכול להציל הכותי הרודף בא' מאבריו

בראשית ט,ה

ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם

* מיד אחרי הסוגריים הגמ' מעלה שאלה על הדרשה "איש" ולא מיד אשה

בתוך הסוגריים הגמ' דנה בשיטת ר' ישמעאל מנין שגוי חייב על עוברים - ואיך הת"ק דורש אותם פסוקים

* במקום לדרוש ארוטא: "דם האדם באדם"

ב' דרשות בקריאת הפסוק:

"שופך דם האדם באדם" ר' ישמעאל

"באדם דמו ישפך" תנא דבי מנשה

בראשית כ,ג

ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והיא בעולת בעל